

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В.П. Лекции по педагогике для слушателей ФПК и аспирантов. – М.: МЗ РСФСР, 1977. – 60 с.
2. Гультьев А.К. Macromedia Authorware 6.0. Разработка мультимедийных учебных курсов. – СПб.: Учитель и ученик: КОРОНА-принт, 2002. – 400 с.
3. Дидактика современной школы: Учебно-метод. пособие / Авт. кол. под ред. В.А. Онищука. – К.: Рад. школа, 1987. – 352с.
4. Педагогічний словник /Авт. кол. за ред. М.Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
5. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів: Навч. посібн. – К.: Україна, 1998. – 343 с.
6. Семенюк Н.В., Дорошенко Ю.О. Програмно-методичний комплект з екології людини // Проблеми сучасного підручника. – К.: Педагогічна думка, 2003. – Вип. 3. – С. 76–90.

УДК 37.032

Ф. З. Степанов, Н. Ю. Кузьміна

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ (ВІД ТЕОРІЇ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ)

Зусиллями вітчизняних учених і методистів зроблені важливі кроки в напрямку формування компетентнісної педагогіки (КП) і визначення вимог до практичного використання шкільних знань [2: 4].

Але ми дотепер не можемо знайти вичерпної відповіді на питання, яким чином з'єднати традиційну шкільну освіту з інноваційною розвиваючою діяльністю. На нашу думку, КП одержить статус повноцінної концепції лише за умови оформлення власних дидактичних принципів. Саме в такий спосіб ми визначаємо теоретичний аспект проблеми, порушений у нашій статті. Разом з тим ми розуміємо, що педагог-практик віддає перевагу досвіду, міркуючи при цьому, яким чином і в яких умовах він може використовувати цей досвід. Необхідність повноцінної презентації ефективної інноваційної діяльності – практичний аспект обговорюваної нами проблеми.

Мета статті полягає в тому, щоб віддзеркалити досвід педагогічного колективу Київського ліцею бізнесу, який накопичив творчий досвід проектування і впровадження компетентнісної методики з орієнтацією на розбудову навчального курсу “Європейські знання”.

Завдання, що стоїть перед командою проєктувальників і викладачів-методистів навчального курсу “Європейські знання”, надзвичайно складне. Для розуміння того, що необхідно покласти в концепцію та зміст подібного курсу, треба було провести певну аналітичну роботу такого напрямку:

- аналітика сучасних тенденцій і стану справ у Європейському Союзі (ЄС);
- аналітика зарубіжного досвіду
- проробка ситуації, що склалася в Україні.

Одним з генеральних напрямків зовнішньої політики України є Європейський вибір з перспективою інтеграції України до ЄС. Але вже зараз можна сміливо стверджувати, що наша країна вже давно інтегрована. Не політично, а економічно. Україна є членом Ради Європи і має тісні стосунки практично з усіма країнами Європи. Інше питання, що Україні поки що вказують, яке місце в цих стосунках їй відводять. Якщо ж ми бажаємо свідомо зайняти гідне місце та стати справді європейською державою, необхідно зрозуміти, які основні тенденції відбуваються в ЄС і в чому полягають вимоги ЄС до “європейської людини”.

Європейський Союз пройшов складний шлях розвитку. На початку ХХІ століття ЄС набув певного вигляду. Маючи досить складну структурну та ідеологічну побудову, Союз слідує певним тенденціям:

– складання єдиного господарства: можливо, маючи за приклад СРСР та країни соціалістичного табору у 60-80 рр. ХХ століття, ЄС пішов шляхом розподілу праці. Розуміючи такі проблеми господарства, як перевиробництво та циклічний розвиток, країни Союзу складають єдиний ринок, маючи певну спеціалізацію. Важливим кроком стало введення єдиної грошової одиниці.

– складання єдиного ринку праці: такі тенденції, як спеціалізація країн-членів ЄС та прозорість кордонів викликало потужні міграційні процеси як всередині Союзу, так і між ЄС та сусідніми країнами, в тому числі ЄС та Україна.

– складання єдиного ринку підготовки фахівців: необхідність ведення єдиного господарства, складання єдиного ринку праці та розподіл праці всередині ЄС викликало необхідність введення єдиного стандарту та єдиного ринку підготовки фахівців.

– культурна єдність: в останній час все більш актуальним стає розуміння єдності громадян Союзу. Але, якщо в середині ХХ століття така єдність була протиставлена експансії США, то на початку ХХІ виникає необхідність виховання почуття єдності заради Європи. Такої єдності, що не заперечує національних особливостей кожної з європейських країн.

Усі названі аспекти характеризують вимоги до компетенцій людини, здатної діяти в соціокультурних, політичних і діяльнських умовах об'єднаної Європи.

Сучасний світ вимагає від людини, яка бажає бути успішною, певних здібностей.

- Діяти швидко у нестандартних ситуаціях. Сучасна діяльність вимагає від людей діяти в умовах ліміту часу, в ситуаціях, коли досвіду не вистачає, а діяти треба.

- Вчитися все життя. Сьогодні неможливо, отримавши один раз освіту, працювати за фахом все життя. Отже, періодично необхідно набувати новий фах. Та навіть під час своєї діяльності необхідно набувати нових знань, набувати самостійно.

- Працювати в сучасних інформаційних системах. Інформаційні технології займають все більш важливе місце в сучасній діяльності. Інформаційні технології є джерелом інформації та засобом спілкування. Без умінь працювати з ІТ неможливо діяти і бути успішним.

- Вступати в комунікацію. Сучасний світ стає все більш тісним та єдиним. Сьогодні не можна мислити себе як громадянина окремої держави. Особливості ЄС вимагають від громадян спілкуватися з громадянами різних країн як всередині Союзу, так і поза його межами. Але одного знання мов недостатньо – необхідно уміти вислухати, зрозуміти, довести свою думку до співрозмовника.

Тепер необхідно проаналізувати, чи може сучасна загальноосвітня школа надати можливість засвоїти вище перелічені базові компетенції. Як засвідчують європейські аналітики та І. Тараненко – автор роботи “Розвиток життєвої компетентності та життєвої праці: досвід європейських країн”, ні [7]. Спираючись на зарубіжний досвід та десятирічну діяльність Київського ліцею бізнесу, співробітниками якого є автори статті, можна підтвердити висновки І. Тараненко. І не тому, що загальноосвітня школа погана, а тому, що її призначення було інше.

Зміст, що передається загальноосвітньою школою та форми організації передачі змісту, направлені на передачу наукової картини світу через передачу наукових знань, почали складатися ще 300 років тому. Але наукові знання розповідають про ідеальні об'єкти, закономірності, моделі і не допомагають діяти в життєвих ситуаціях. Школа в першу чергу відповідала загальнодержавним запитам. Так, наприклад, в 60–80-тих роках ХХ ст. Радянський Союз вимагав великої кількості фізиків та хіміків для задоволення потреб ВПК. Україна початку ХХІ ст. вимагає працівників не тільки іншої кваліфікації, але і здатних до постійної перекваліфікації, до життя в умовах соціального перевлаштування. Це проблема не тільки України – її фіксують більшість європейських аналітиків та особливо практиків.

Саме тоді й виникає концепція “компетентності”, як відповідь на запит сучасної діяльності. Під компетентністю більшість фахівців розуміють виховання у людини та

працівника здатності діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовувати набуті знання на практиці, брати на себе відповідальність та вчитися протягом усього життя [3].

Закономірним є питання, як учень може набути певні компетенції? Формою передачі наукових знань у загальноосвітній школі є уроки, лекції, семінари, а перевіркою набутих знань – контрольні роботи, зрізи знань та тести. Компетентності так не набути і так перевірити неможливо. Знову повернемося до досвіду ліцею, співробітниками, якого є автори статті. “Навчитися чомусь можна тільки роблячи це” (Дж. Дьюї [1]) – така концепція покладена в основу ліцейських робіт. В ліцеї паралельно з держстандартом освіти штучно складено специфічне освітнє середовище. В середині цього середовища реалізуються такі напрямки робіт: проекти, ділові й імітаційні ігри та супроводжуючі їх роботи [6].

Уже давно американські фахівці підраховували, що найкращого ефекту дає така форма навчання, коли учень навчає тому, чому хоче навчитися сам, інших. На відміну від наукових знань, компетентність можна набути тільки через діяльність та ситуацію [5]. Під діяльністю розуміються організовані ділові й імітаційні ігри, що розгортаються за темами: господарство, фінанси, право, політика та трансляція досвіду. Беручи участь у ділових та імітаційних іграх за наведеними темами, учні не просто ознайомлюються з певним видом діяльності, а вивчають її зсередини. Наприклад, на імітаційній грі “Фондова біржа” в рамках ділової гри “Фінансова система” учасники займають позиції керівників інвестиційних та брокерських компаній. Потрапивши у простір ділової чи імітаційної гри, учасники знаходяться у ситуації гострої нестачі досвіду, технік і знань, без яких вийти з цієї ситуації успішно неможливо. При цьому досвідчені учні, що пройшли через подібні проблемні ситуації, несуть відповідальність за неофітів: організовують роботи для них, супроводжують ці роботи, відслідковують успіхи та невдачі. Можливо, невдачі є більш важливими, ніж успіхи.

Важливою частиною освітнього середовища є проекти. Під проектом розуміють систему робіт, склад учасників, які проходять через цю систему робіт та кінцевий продукт, що має бути отриманий.

Ігротехнічний проект готує учнів, що планують, проектують та проводять ділові та імітаційні ігри, організують обговорення в групах та командах. Ігротехніки мають набути технік розуміння, комунікації, технік ораторського мистецтва.

Проект “Фітнес” проводить спортивні змагання та відповідає за психофізичну підготовку ліцеїстів. Фітнес є складовою частиною підготовки сучасної людини. Під “фітнесом” розуміється готовність, працювати успішно в будь-якій складній ситуації.

Проект “Тьютор” організує роботи по введенню нових учнів до освітнього середовища ліцею. Учасники проекту “Тьютор” набувають технік організації робіт, в яких “нові” учні можуть набути певного досвіду. Навчаючи інших, тьютор навчається сам.

Проект історичного досвіду готує учнів до роботи з історичними джерелами – культурною спадщиною. Без технік аналітики, реконструкції та побудови понять сучасну людину уявити успішною неможливо.

Окремо слід зазначити творче об’єднання “Дракон”. Напрямок цього проекту є робота з тілом – пластика, міміка, ораторське мистецтво, робота з текстами – написання сценаріїв, презентації.

Можна стверджувати, що пройшовши через таке освітнє середовище, учень ліцею набуває такі компетенції:

Компетенцію розуміти. Розуміти – тобто побачити діяльність. Виділити базові схеми, за допомогою яких ця діяльність організована.

Компетенцію готовності. Бути готовим організувати діяльність та взяти на себе відповідальність за інших.

Компетенцію опанувати нову діяльність. Можу опанувати нову діяльність, набути нові необхідні техніки, уміння та навички. Зайняти робоче місце та успішно на ньому працювати.

Компетенцію комунікативну. Можу організувати комунікацію, зрозуміти співрозмовника, довести свою точку зору, вмію спілкуватися (іноземні мови). Компетенція актуальна, враховуючи відкритість сучасного світу.

Компетенцію педагогічну. (Можу навчити успішної діяльності інших).

Перелічені вище компетенції дають можливість випускнику ліцею сміливо зустрітися з економічною дійсністю, маючи при цьому такі здатності:

- зайняти робоче місце;
- керувати власною справою;
- уміння забезпечити власний ріст та розвиток;
- працювати на світовому ринку, бути успішним.

Проведена нами пошукова діяльність і педагогічна практика компетентнісної спрямованості дозволяють зробити наступні висновки:

- Істотна компетентнісна переорієнтація традиційних навчальних предметів недоцільна. Шкільну педагогіку можна удосконалити шляхом створення нових дисциплін, формат яких дозволяє використовувати ігрові і проектні методики.
- Для формування прикладних знань і розвитку компетенцій повинно бути створеним нове педагогічне середовище, що включає в себе специфічні позиції школярів (проектувальник, ігротехнік, тьютор).
- Шкільна практика розвитку компетенцій значною мірою копіює досвід систем ділової підготовки дорослих, у якій використовується принципи ігрового і проблемного навчання.

На наш погляд, наступним кроком у формуванні шкільної компетентнісно орієнтованої дидактики повинне бути використання адаптованих методик позитивної освіти дорослих.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дьюи Д. Психология и педагогика мышления. – М.: Лабиринт, 1999.– 190 с.
2. Ващенко Л.М. Управління освітніми проектами // Метод проектів, традиції, перспективи, життєві результати.– К.: Департамент, 2003.– С. 30–37.
3. Єрмаков І.Г. Феномен компетентнісно спрямованої освіти // Крок за кроком до життєвої компетентності та успіху. – К.: Лат і К., 2002.– С. 6–8.
4. Єрмаков І.Г., Шевцова С.М. Освіта і цивілізаційна компетентність // Метод проектів, традиції, перспективи, життєві результати.– К.: Департамент, 2003.– С. 38–7.
5. Зинченко А.П. Игровая педагогика / Международная академия бизнеса и банковского дела. – Тольятти, 2000. – 184 с.
6. Парашенко Л.І. Жити і вчитися в Україні: Практико-орієнтований посібник. – К.: Веселка, 2000. – 178 с.
7. Тараненко І.Г. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції: досвід європейських країн // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: Наук.-метод. зб.– К.: Контекст, 2000. – С. 37–40.

УДК 371.2

О. В. Кохан

ДО ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ З ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Кожна система навчання іноземних мов певним чином відображається у засобах її реалізації. Основним із них вважається підручник. В останні роки в Україні розпочалась активна робота з підготовки електронних навчально-методичних комплектів із різних предметів, у тому числі з іноземних мов. Якщо у зарубіжжі електронні засоби навчання вже давно не вважаються новацією, то у вітчизняній педагогічній практиці вони системно використовуються ще досить рідко. А епізодичність у використанні не приносить